

KRONIKA

WEEKENDY MAJOWE I WARSZTATY KONSERWATORSKIE W BIBLIOTECĘ KÓRNICKEJ W 2015 ROKU

OPIS PROJEKTU

Weekendy majowe w Bibliotece Kórnickiej organizowane są od 2009 roku i stanowią już tradycyjne wydarzenia kulturalne. Pomysłodawcą tego ciekawego sposobu prezentowania, ukrytych na co dzień w magazynach, skarbów Biblioteki był jej dyrektor prof. dr hab. Tomasz Jasiński. Pierwsze weekendy majowe – czyli imprezy, kiedy podczas majówki, oprócz muzeum, turyści mogli poznać arkana samej Biblioteki, odbywały się w Zakątku Rodzinnym w Zamku. Od roku 2011, wspólnym staraniem Biblioteki i Fundacji Zakłady Kórnickie, rozpoczęliśmy prowadzenie wykładów, prezentacji i wystaw wspomaganych dofinansowaniem unijnym. W projekt „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie” (zakończony w 2013 roku) wpisane zostały również weekendy majowe¹. Po raz kolejny udało się pozyskać dofinansowanie w roku 2014 i weekendy majowe odbywały się, przyciągając tłumy zwiedzających². Również w tym roku wspólne działania Biblioteki i Fundacji doprowadziły do pozyskania dofinansowania na organizację VII weekendów majowych w Bibliotece Kórnickiej, a także upowszechniających działalność Biblioteki warsztatów konserwatorskich. Warsztaty te przeznaczone były w głównej mierze dla młodzieży i dzieci ze szkół wielkopolskich.

Projekt obejmował również organizację pięciu wystaw, tzw. weekendów majowych, pokazywanych w Klaudynówce na podzamczu. Weekendy, jak co roku, cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i przyciągały liczną publiczność. Warsztaty konserwatorskie odbywały się raz w miesiącu (w piątki i soboty), w kwietniu i czerwcu oraz od września do grudnia.

Magdalena Biniś-Szkopek

¹ Więcej na ten temat zob. Magdalena Biniś-Szkopek, *Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2013, z. 30, s. 227–231.

² Zob. Magdalena Biniś-Szkopek, *Projekt Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie, kontynuacja projektu*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2014, z. 31, s. 217–219.

**WEEKEND Z BIAŁĄ DAMĄ.
NIE TYLKO DUCH, ALE KOBIETA Z KRWI I KOŚCI
(1–3 V 2015)**

W ramach zbliżającej się 300. rocznicy urodzin Teofili z Działyńskich Szołdrskiej-Potulickiej (1715–1790) organizatorzy tegorocznego projektu weekendów majowych, odbywających się tradycyjnie w oficynie Kludynówka, przybliżyli postać wybitnej przedstawicielki rodu Działyńskich, władającej kluczem kórnickim w XVIII wieku. Wydarzenie to stworzyło okazję do zaprezentowania pamiątek dokumentujących złoty okres w dziejach majątności Działyńskich. Nie zachowały się żadne pamiątki osobiste po słynnej Białej Damie, lecz pozostały fragmenty jej korespondencji, papierów osobistych i archiwum gospodarczego, dyplomy z przywilejami nadawanymi przez nią oraz mapy osadnictwa olęderskiego. Zostały one zaprezentowane w głównym pomieszczeniu ekspozycyjnym.

Opowieść o Teofili Potulickiej zawarto na 12 planszach, ukazujących kolejno: genealogię Działyńskich, kalendarium życia i działalności Teofili oraz jej syna Stefana Szoldrskiego, wizerunki Teofili, przebudowę rezydencji kórnickiej i ogrodów, osadnictwo olęderskie, dzieje Żydów kórnickich, rozwój Kórnik i Bnina za czasów Teofili, ostatnie chwile jej życia. Uwzględniono także legendy kórnickie, których większość związana jest w jakiś sposób z postacią wybitnej właścicielki. Ostatnią planszę, zawieszoną w dawnej sieni Kludynówki, poświęcono jedwabnictwu i tkactwu, które w XVIII wieku było ważną gałęzią lokalnej wytwórczości. Do plansz dołączono kokony jedwabników oraz krosna tkackie przygotowane przez artystkę Marię Romanę Gierczyńską, na których goście mogli spróbować sztuki tkania. W niewielkim, zaciemnionym pomieszczeniu, przylegającym do sali głównej, zaprezentowano naturalnej wielkości posąg Białej Damy wykonany przez artystkę, który nawiązywał do wizerunku Teofili z portretu w zamkowej Jadalni.

Małgorzata i Mikołaj Potoccy

**WEEKEND Z DŁUGOSZEM.
NAJWIĘKSZY DZIEJOPIS POLSKIEGO ŚREDNIOWIECZA.
JAN DŁUGOSZ W 600. ROCZNICĘ URODZIN
(9–10 V 2015)**

Na wystawie zaprezentowano najcenniejsze rękopisy i druki przechowywane w zbiorach Biblioteki Kórnickiej związane z osobą i pisarstwem Jana Długosza. Najważniejsze dzieło polskiego kronikarza to *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae* (*Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*), obejmujące dzieje

Polski od czasów bajecznych do roku 1480. Ekspozowano zarówno rękopiśmienne, jak i drukowaną wersję *Annales*. Kórnicki rękopis (sygn. BK 198) datowany jest na połowę XVI wieku i stanowi część trzecią tzw. Codex Calvimontani. Towarzystwo mu monumentalna lipska edycja *Roczników* z lat 1711–1712.

Twórczość hagiograficzną i biograficzną Długosza reprezentowały dwie drukowane wersje żywota św. Stanisława (oryginał powstał w latach 1460–1465 w oparciu o wzór *Vita maior* Wincentego z Kielczy). Były to: *Vita beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi*, Kraków 1511 oraz *Compendio della vita, virtu, e miracoli di S. Stanislao vescovo di Cracovia e protomartire del regno di Polonia*, Rzym 1753. Ponadto pokazano *Żywot ś. Kunegundy zakonu świętej Klary, księżnej polskiej*, Kraków 1617. Kolejne dzieło to *Vitae episcoporum Posnaniensium*, Brunsberga 1604, czyli zgromadzone w układzie katalogowym biografie biskupów poznańskich, układane według wspólnego schematu, służącego uwydatnieniu cnót i zasług, odpowiadających wzorowi osobowemu idealnego biskupa.

Zasługi Długosza jako kronikarza dziejów konfliktu polsko-krzyżackiego przypominał najcenniejszy i najstarszy z kodeksów prezentowanych na wystawie „*Lites ac res gestae inter Polonos ordinemque Cruciferorum*”, oryginalne akta procesu przeciwko Krzyżakom z roku 1339. Na karcie ochronnej rękopisu znajduje się zapiska autora, który osobiście kodeks w tę ochronę zaopatrzył, po czym złożył go w skarbcu królewskim w Krakowie. Kolejny cenny eksponat to, przygotowany w 1836 roku przez Edwarda Kalinkę, rękopiśmienny odpis dzieła Długosza z 1448 roku, zawierający ilustracje i opisy 56 chorągwi krzyżackich. *Banderia Prutenorum* była pierwszym i jedynym wykonanym w średniowieczu, niemal kompletnym zestawieniem chorągwi całej armii, a zarazem pierwszym dziełem historycznym kronikarza. Kolekcję dokumentów krzyżackich uzupełniała *Cronica conflictus*, rękopis z lat 1525–1550, zawierający jeden z najstarszych opisów bitwy grunwaldzkiej, napisany wkrótce lub bezpośrednio po bitwie.

Magdalena Marcinkowska

**WEEKEND Z KLAUDYNĄ POTOCKĄ.
NIE TYLKO SIOSTRA SŁAWNEGO BRATA
(16–17 V 2015)**

Wystawa poświęcona siostrze Tytusa Działyńskiego odbyła się w miejscu szczególnym – w Klaudynówce, gdzie w 1801 roku przyszła ona na świat. Na ekspozycji (przygotowanej przez Grzegorza Kubackiego i Adama Fludrę) zwiedzający mogli zobaczyć osobiste pamiątki po Klaudynie, m.in. jej biżuterię. Na szczególną uwagę zasługiwała złota bransoleta подарowana bohaterce wystawy

przez generała Józefa Bema za pomoc udzieloną mu w Dreźnie. Sporą część wystawy stanowiły prace wykonane ręką samej Potockiej – była ona utalentowaną, początkującą malarką. Pokazano też jej przekłady z literatur obcych – angielskiej i francuskiej (dobrze znała oba te języki).

Istotną częścią wystawy była próba ukazania dziejów jej niezwyklej przyjaźni z romantycznymi twórcami – zwłaszcza w Dreźnie w 1832 roku. Klaudyna poznała i przyjaźniła się wówczas ze Stefanem Garczyńskim, Stefanem Witwickim i Wincentym Polem. Adam Mickiewicz mieszkał w tym samym domu co ona. Prezentowaliśmy więc wydania dzieł z dedykacjami poświęconymi naszej bohaterce oraz jej korespondencję z Mickiewiczem. Cennym elementem ekspozycji były materiały związane z Biblioteką Polską w Paryżu, gdzie znajduje się korespondencja Klaudyny z ostatnich miesięcy życia.

Integralną częścią „dni Klaudyny” w Kórniku był spektakl Teatru Legion z Kórnika, zatytułowany *Klaudyna – muza poetów*, w reżyserii Katarzyny Nowaczyk i aranżacji Anny Łazuki-Witek. Sztuka cieszyła się tak wielkim powodzeniem, że odgrywana była dwukrotnie.

Grzegorz Kubacki

**WEEKEND ROMANTYCZNY.
TADEUSZ I ZOSIA TO NIE TYLKO ADAM MICKIEWICZ
(23–24 V 2015)**

Weekend romantyczny to już tradycja majowych spotkań wystawowych. Postanowiliśmy zatem wprowadzić do niego pewne innowacje. Autorzy wystawy, Adam Fludra i Grzegorz Kubacki, by zerwać nieco z konwenansem – zaproponowali wystawę, której osią przewodnią był bal i uczta. Nawiązując do spotkania Adama Mickiewicza z Juliuszem Słowackim w Paryżu u Januskiewicza 25 grudnia 1840 r., postanowiliśmy połączyć uczę z popisami poetyckimi.

Zwiedzający poznawali motywy uczty i balu zawarte w Mickiewiczowskich dziełach – *Panu Tadeuszu i Konradzie Wallenrodzie*. Pokazywaliśmy pierwsze wydania dzieł, również te bogato ilustrowane, m.in. przez Michała Andriollięgo. Dodatkowo prezentowana była *Pieśń Filaretów* w odpisie (prawdopodobnie Antoniego Odyńca) oraz rękopis *Dziadów części trzeciej* otwarty na scenie: *Bal u senatora*.

Ilustracje strojów i opisy potraw ukazywały XIX-wieczne czasopisma oraz książki kucharskie, a także przepisy kulinarne i spisy potraw podawanych u Tytusa Działyńskiego. By pozostać w klimacie kulinarnym na nieco dłużej, wychodząc po zwiedzeniu wystawy każdy gość mógł skosztować potraw przyrządzonych według dawnych recept.

Grzegorz Kubacki

WARSZTATY KONSERWATORSKIE

Przez wiele lat Biblioteka Kórnicka, jedna z najstarszych księżnic w Polsce, w której zgromadzone zostały unikatowe zbiory zarówno rękopiśmienne, jak i drukowane, nie miała własnej pracowni konserwatorskiej. Wymagające szczególnych zabiegów książki były wysyłane do innych ośrodków. Z kolei obiekty mniej dotknięte zniszczeniem lub wymagające tylko działań prewencyjnych często stały na półkach zaniedbane. Jednak w roku 2009 zapadła decyzja dyrektora Biblioteki Kórnickiej, prof. dr hab. Tomasza Jasińskiego, o konieczności zatrudnienia konserwatora papieru i skóry na stałym etacie. Dziś w Pracowni Konserwatorskiej Biblioteki pracują już trzy osoby.

Idea prowadzenia zajęć upowszechniających wiedzę o tym, czym zajmuje się konserwator w bibliotece – jak ciekawa, wszechstronna, a zarazem trudna jest to praca – zrodziła się przy okazji tworzenia projektu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”. W ramach jego realizacji przez wiele tygodni odbywały się warsztaty konserwatorskie. Zajęcia te cieszyły się dużym zainteresowaniem, a Biblioteka Kórnicka była zapraszana na różnorakie imprezy (m.in. Targi Książki, Poznański Festiwal Nauki i Sztuki; Kórnickie Dni Nauki) w celu ich przeprowadzenia¹.

W roku 2014 i 2015, pomimo zakończenia wspomnianego projektu, warsztaty były kontynuowane m.in. dzięki dofinansowaniu Fundacji „Zakłady Kórnickie” oraz Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu. Konserwatorzy pracujący w Bibliotece Kórnickiej – Aleksandra Kwiatkowska oraz Kornelia Kondracka, poza realizacją tematów z lat poprzednich, rozpoczęły również organizację kolejnych warsztatów, poruszających zagadnienia, o które wcześniej często pytali uczestnicy zajęć. Były to następujące tematy:

CZARNA SZTUKA – A CÓŻ TO TAKIEGO? PAN GUTENBERG – TATKO DRUKU WYPUKŁEGO (10–11 IV; 12–13 VI 2015)

Uczestnicy warsztatów cofnęli się w wiek XV, by odkryć, jak doszło do wynalezienia druku. Przyjrzeni się pierwszym książkom drukowanym i prześledzili rozwój drukarstwa w Europie. Zaprezentowany został warsztat zecerski: budowa czcionek drukarskich, zasady komponowania matryc i współczesnej typografii. Ponieważ nieodłącznym elementem książki drukowanej stały się ilustracje,

¹ Więcej na temat projektu i realizacji warsztatów w latach 2011–2013 zob. M. Biniś-Szkopek, *Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2013, z. 30, s. 227–231.

zaprezentowano różne techniki graficzne. Zwieńczeniem zajęć było odcisnięcie w prasie dyplomu adepta czarnej sztuki.

POWRÓT DO KOLEBKII PAPIERNICTWA

czyli niecodzienny świat papierów Dalekiego Wschodu – papierowych domów, ptaków, parasolek przeciwdeszczowych oraz papierów cienkich pajęczynka używanych do konserwacji papierów europejskich
(11–12 IX; 9–10 X 2015)

W ramach prezentacji multimedialnej i wystawy pokazano przykłady dalekowschodnich zbiorów z kolekcji Biblioteki Kórnickiej. Uczestnicy zajęć mogli odkryć niezwykle bogactwo papierów Dalekiego Wschodu, których historia liczy dwa tysiące lat i ze względu na swoją wielowiekową, wciąż żywą tradycję wytwarzania została wpisana na światową listę dziedzictwa UNESCO. Mieszkańcy Chin i Japonii opanowali sztukę czerpania papieru do perfekcji, dzięki czemu może on służyć do tworzenia różnego rodzaju przedmiotów codziennego użytku – parawanów, przesuwanych drzwi, ubrań, lalek czy parasoli przeciwdeszczowych. Podczas zajęć zwrócono uwagę na różnice między papierami europejskimi i dalekowschodnimi. Wy tłumaczono dlaczego cienkie niczym pajęczynka bibuły są popularnie używanym materiałem w pracowniach konserwacji papieru i służą do ratowania cennych za- bytków kultury europejskiej, w tym rękopisów i starych druków. W części praktycznej uczestnicy zajęć składali figurki wedle prawideł sztuki orgiami.

EPISTOLOGRAFIA – CZYLI NIEZWYKŁA SZTUKA PISANIA LISTÓW I TAJEMNICE DAWNEJ KORESPONDENCJI. BĘDZIEMY PIECZĘTOWAĆ! (6–7 XI 2015)

W ramach tego warsztatu uczestnicy mieli okazję poznać trudną sztukę pisa- nia listów. Z pomocą prezentacji multimedialnej przeniesieni zostali do czasów, w których listowna forma wypowiedzi stanowiła nie tylko rodzaj komunikacji, lecz również prawdziwą sztukę. Dopelnieniem pokazu była wystawa, na której znalazły się przykłady listów z minionych epok: począwszy od dokumentów kancelaryjnych wraz z pieczęciami uwierzytelniającymi, przez listy z okresu roman- tyzmu, powieści epistolarne (które na stałe wpisały się w kanony kultury świa- towej), po współczesne listy pisane maszynowo i na komputerze. Oprócz listów pokazano przedmioty, które niegdyś były nieodłącznym elementem korespon- dencji lub były pomocne przy jej tworzeniu: pióra, kałamarze, ozdobne papeterie,

koperty, znaczki czy stemple do odciskania pieczęci. Na koniec uczestnicy warsztatów komponowali własny list z wykorzystaniem dawnych narzędzi pisarskich i według obowiązujących wtedy reguł. Jak przystało na korespondencję prywatną, została ona zapieczętowana wykonanymi przez uczestników stemplami do pieczęci lakowych.

Działania te posłużyły konserwatorom do omówienia zagadnień związanych z trudnościami, jakie wiążą się z zabezpieczaniem i ratowaniem wszelkiej korespondencji zgromadzonej w zbiorach Biblioteki Kórnickiej.

PASSE-PARTOUT, CZYLI RAMA W RAMIE
– O TYM JAK OPRAWIAĆ DZIEŁA SZTUKI NA PODŁOŻU PAPIEROWYM
(11–12 XII)

Pierwsza, multimedialna część warsztatu zapoznawała uczestników z wybranymi przykładami rycin, akwareli i pastelii znajdującymi się w kolekcji Biblioteki Kórnickiej. W drugiej części wykładu przedstawiono dzieje opraw dzieł sztuki na podłożu papierowym. Omówione zostały różne typy opraw, ich proporcje i funkcje. W części praktycznej każdy z uczestników wykonał własną odbitkę graficzną – linoryt na papierze, używając do tego celu wykonanej specjalnie na potrzeby zajęć matrycy graficznej, farby drukarskiej, wałka drukarskiego do nanoszenia farby, papieru i prasy. Kolejnym zadaniem było własnoręczne wycięcie *passe-partout* w specjalnej tekturze i zawieszenie grafiki w przygotowanej oprawie.

Działania te były dla konserwatorek dobrym powodem do przedstawienia ogromnej różnorodności zbiorów Biblioteki Kórnickiej, a także trudności, na jakie napotyka opiekun dzieł sztuki w trakcie swojej pracy.

Magdalena Biniś-Szkopek, Kornelia Kondracka, Aleksandra Kwiatkowska

